

Jan Lukas
ITALSKÝ DENÍK 1965 – 1966
• 2. 2. – 20. 3. 2007 •

Foto Pavel Šmíd 2003

Jan Lukas (1915 – 2006) žil od roku 1966 v New Yorku. Patřil k průkopníkům moderní české fotografie a filmu. Ve třicátých letech pracoval pro evropské magazíny včetně legendárního Lilliputu. Jeho dnes již klasické dílo čítá celkem 25 knih. Živé, bezprostřední záběry a dynamika skladby Lukasových fotografických alb byly vzorem jeho současníkům i následovníkům. Významný je zejména Pražský deník 1938 -1965, obrazové svědectví o zkáze demokracie a nástupu dvou totalitních režimů v autorově vlasti. I v exilu zůstal Lukas věrný svému krédu „Dívat se a zachovat to, co mě zajímá, doufaje, že existuje mnoho dalších, které to také zajímá“

Zastihnout Jana |Lukase bez aparátu se stalo jen málokdy. Tatínek pracoval neustále, s energií a s nadšením. Měl spoustu zájmů a nápadů a hlavně ho těšila ta představa, že svými fotografiemi udělá radost druhým, že se podělí o to co zaznamenal nebo odkryl. Od práce ho neodradilo ani to, když tušil, že fotografie nebude moci léta nikomu ukázat, jak se například stalo jeho Pražskému deníku 1938-1965 (Torst), který veřejnost měla šanci shlédnout teprve v roce 1995. Sdílet svoje vize ho těšilo nejen fotografiemi v obrázkových časopisech a celistvými soubory v knižní formě, ale i v zcela malém

osobním předáváním obálek plných fotografií z té či oné oslavy nebo posezení s přáteli. Deník, který je vám zde předložen, zaznamenává deset měsíců v italských utečeneckých lágrech. Takové zvláštní mezidobí v životě naší rodiny. Čas plný čekání o očekávání. Nemohu najít výstižnější slova než ta Dickensova v první větě románu Povídka dvou měst – „It was the best of times, it was the worst of times.“ (Byly to doby nejlepší, byly to doby nejhorší). Stali jsme se totiž uprchlíky po osudovém rozhodnutí opustit vlast útekem přes jugoslávsko-italské hranice, 21. srpna 1965. Rozhodnutí, které nebylo ani impulzivní ani lehkomyslné, ale naopak dlouhodobě plánované a zásadní. Útěk jsme neviděli jako srabství, ale jako nutný čin dokazující, že jsme za svůj život zodpovědní, a že odmítáme podílet se na jeho pokřívování (jistě, bylo možno žít rovným životem i v komunistickém Československu, ale to chtělo odvalu, na kterou jsme neměli). Vzdát se domova, jazyka, rodiny a přátel – to byla cena nesmírně bolestivá.

Tatínek se nenechal vyvést z míry během této nejisté doby a pokračoval ve svém životním stylu, kdy průběžně fotografoval to důležité i to na první pohled nezávažné. Tak jako někdy v Praze, byly filmy v lágrech těžko k mání neboť peníze chyběly, ale jakmile nějaké přišly, díky štědrosti čecho-amerických přátel, tak útrata za ně byla na prvním místě. Prožili jsme tři týdny v lágru v Terstu, pak tři týdny v Latině u Říma a osm měsíců v Capui u Neapole. Díky automobilu jsme byli volnější než ostatní uprchlíci a hodně jsme toho v té nádherné zemi viděli. Italové se o nás v tom nejzákladnějším postarali, což jsme velmi oceňovali. Kdyby se nám hlavou nehonily starosti o budoucnost, tak se dá říct, že to byla jedna z nejkrásnějších a nejdelších dovolených jakou jsme kdy měli.

Vyvolání filmů muselo počkat až na New York a na vypůjčenou temnou komoru Helly Hammidove, ženy Saši Hammida/Alexandra Hackenschmieda. Zpracování těchto fotografií pak bylo dosti sporadické neboť jiné práce nutně zabíraly tatínkův čas.

Objevily se v mé a sestřině Knize života (osobní alba), a pár jich bylo zařazeno do jeho výstav a knih. Často ale mluvil o tom, že by se k nim rád vrátil. Itálií byl vždy nadšen (první cestu podnikl v roce 1930, ve svých patnácti letech), a na to zvláštní mezidobí roku 1965-1966 intenzívně a s vděčností vzpomínal. Mluvili jsme o tom, že by výstavou z té doby chtěl Itálii poděkovat za udělení politického azylu a postaráni se o naši rodinu, ale k třicátému výročí útěku to nestačil a když se blížilo to čtyřicáté, tak už nemohl. Byl tedy velmi rád, když se dozvěděl, že zájem o tento soubor je v jeho rodné zemi, a že se výstava uskuteční.

Je moji velikou bolestí, že ji neuvidí s námi tady na zemi.

Helena Lukas, Praha, říjen 2006.

